

Metodoa

Hau dena bazkari batean hasi zen. Zelan elkarrizketatu idazle bat bere liburua irakurri barik? Jakina, elkarrizketa laburra bada, demagun bost bat minutukoa, erraza da. Baina sakon eta luze elkarrizketatu behar bada? Lankide batek posible zela sutzuki defendatzen zuen; are gehiago, «metodoa» ere bazuela esan zidan. «Eta zeure metodo horrekin idazlea ez da konturatuko ez duzula liburua irakurri?». Ezetz erantzun zidan. Apustua ere egin genuen. Has gaitzen, baina, oinarritik. Metodotik.

Edozein idazlek balio du eta edozein liburuk. Lehenengo gauza eta garrantzitsuena: nortaz ari garen jakin behar du. Idazlearen nondik norakoak izan behar dituzu, alegia; bere biografia, aurretiaz egindako lanak, adierazpenak... komenigarria litzateke liburu horretaz egin dituzten hiruzpatalau kritika irakurtzea. Gehiago badira, hobe. Liburu horren gaineko kritikarik edo iruzkinik baldin badago, seguruen elkarrizketaren bat ere izango da. Horiek ere irakurri behar dira. Eta beste ezer idatzirik badu (liburu, artikulua...), horietaz egin eta esan direnak jasotzea ezinbestekoa da estiloaren zertzeladak eman diezazkizuketelako. Hau dena egin ostean, liburuaren hasierako hamar orrialdeak irakurri behar dira. Azken hamarrak, eta erditik beste hamar irakurri behar dituzu. Komenigarria litzateke pertsonaia nagusia ez den beste batekin gelditzea. Hiru edo laugarren mailako pertsonaia batekin. Eta metodoa borobildu nahi baduzu, erditik aurrerako edozein orrialdeko esaldi bat. Izan ere, elkarrizketan esaldi horrek zugaragindakoa nabarmen utzi behar duzu, eta lankidearen eta metodoaren «aitaren» aburuz, «izugarri pozten du egilea».

Generotan ere banatua du metodoa lankideak. Zailena: ipuin-liburua, eta errazena, olerki liburua. Tartekoa aukeratu genuen: eleberria.

Bai, badakit zer duzun buruan oraintxe berton, irakurle estimatua: lan gehiago eman diezazuke metodoa aurrera eramateak liburua bera irakurtzeak baino. Bai, hori egia da. Esperimentazioaren izenean, baina, gauza dezagun metodoa.

Tira, izan, badugu metodoa. Liburua hautatzeko sasoia zen.

Pentsatu genuen bietako batek elkarrizketatuaren liburua irakurria behar zuela, konparatzeko modua izan genezan. Adostu genituen, ba, egilea eta liburua. Nik irakurri barik, berak, ordea, irakurria zuena. Elkarrizketatuaren azken literatur lana. Eleberria, esan bezala. Ez dugu emango idazlearen izen-abizenik, garrantzitsuena hemen esperimentazioa delako... eta jokoan zegoen afaria ere bai.

Amaraunean aurkitu nituen iruzkin eta kritikak. Denak irakurri nituen; hiru bat. Baita egileari buruz idatzita zegoen asko. Elkarrizketak, erreferentzia galduak, berak idatzitako zerbait. Honekin batera aurretiaz idatziak zituenen gainekoak ere leitu nituen. Ostean, liburuari ekin nion. Metodo-sortzailearen iritziz, lehenengo hamar orriek gako zenbait ematen dizute: idazlea zuzenean harira sartzeko duen gaitasuna, batik bat. Azken hamarrek amaiera borobiltzen dakien esan diezazukete. Eta erdikoek tonua eta muinaren estiloa.

Sarean idazlearen informazioan murgilduta nengoela Pierre Bayard-en liburu batekin egin nuen topo: *Cómo hablar de los libros que no se han leído* (*Comment parler des livres que l'on n'a pas lus?*, 1997, Minuit). Ez, ez nuen liburua irakurri, hemendik eta handik esaten zituztenak begiratu besterik ez nuen egin. Berak antzekoa zuen metodoa. Liburuez eta literaturaz hitz egiteko ez-irakurtzea defendatzen zuen. Solasaldi atseginean zaudela solaskideak irakurri ez duzun liburu baten inguruan hasten direnean: A) Liburuari begirada bizkorra eman (batzuetan honetarako betarik ez dago) eta agerikoak komentatzea bide bat izan litekeela dio. Arrunkeriak. B) Ausartentzako aholkua: ezertxo ere irakurri gabe

liburuaren gaineko anekdotak asmatzea (askoz sortzaileagoa, bistan denez).

Paris VIII Unibertsitateko Frantses Literaturako irakasle horrek irakurketaren hausnarketa sakona egiten du: zer da, bada, liburu bat irakurri ostean gelditzen zaizuna? Aipuren bat, datu bat eta ideia batzuk; hori bera liburuia gainetik begiratuta lor dezakezu. Irakurri bako liburuak aipagai izan ditza-kegula adierazteko, besteak beste, Balzac eta Oscar Wilderen anekdotak libururutzen ditu. Azken horrek omen zioen liburu baten iruzkina egiteko orduan garrantzitsuena zera zela: testua aitzakia modura erabili eta norbere sormenari bide egitea eragin dizkizun iradokizunak agertzeko. Bai, Bayard irakaslearen B atalaren aldeko da Wilde ausarta. Zorrotz esan zuen irlandarrak: «I never read a book I must review; it prejudices you so» (komentatu behar dudan libururik sekula ez dut irakurtzen, hainbestekoa da egiten duen kaltea).

Horrek izugarritzko oxigenazioa eman zidan. Izan ere, iruzurgile sentitzen nintzen metodoaren aplikazioan. Esperimentazioa garrantzitsua da, eta sormen bide berriak urratu behar dira, bai. Baina bide berrien bilaketak kontzientzia kargua uzten zidan. Oscar Wilderekin topo egin nuen arte. Berak egiten bazuen...

Lehenengo hamar orrialdeetan ikusi nuen egilea alferrik galtzen zela sarrera luzeetan. Zuzenean istorioan murgiltzen zintuela. Azken hamarrekin, nolabait laburbiltzearren, hiltzailea nor zen jakin nuen. Erdikoetan nahasirik ibili nintzen; erdia aurkitu guran, egokienak zein ziren aztertzen. Azkenean, bost eta bost egin nuen. Hirugarren mailako pertsonaia aukeratu nuen. Eta baita esaldia ere: «trenbidera bota zuen zigarroa eta eskua estutu zion. Hizkera berezia zuen». Horrekin denarekin elkarrizketa egunera ailegatu nintzen. Egia esan, metodoa apur bat hankamotz gelditzen dela esan nezake, izan ere, lankideak adierazi ez zidan gauza bat falta zaio: segurtasuna. Garrantzitsua da zoazen informazioarekin zoazela, segurtasuna erakustea. Idazleak zerbait zuzentzen badizu ere sendo erantzun dezazun. Segurtasuna.

Egin genuen bada elkarrizketa. Elkarrekin. Idazlea pozik gelditu omen zen. Amaieran horrela adierazi zigun behintzat. Kexu ere azaldu zen zenbait lankidek liburua irakurri gabe elkarrizketatu izan dutelako. «Berehala igartzen duzu noiz irakurri duten liburua, egiten dizuten galderetan ikusten da, hain da nabarmena». Bai, irakurle maitea, horixe da esan ziguna. Fikzioa sortzea erraza da. Iruzur egitea ere bai. Baina non hasi eta amaitzen da bat eta bestea? Magoei gertatzen zaie. Begi aurrean egiten dizkizuten amarruak dira, eta hain zuzen ere, horixe da prestidigitadore on bati eskatzen zaiona: engaina nazazu, baina ondo.

Horri denari akabukoa emateko esan dezadan: Bat... sentitu nituen kontzientzia kargu zantzuak segurtasunaren ize-nean baztertu behar izan nituela. Bi... metodoak eman zidan lana ikusita gurago dudala liburua irakurtzea. Eta hiru... afaria ordaindu nuen.

Liburutegian

Sekula ez naiz liburutegi batera joan. Bai, joana naiz, baina hitzaldi, mahai-inguru, kontzertu edota antzekoetara. Behin unibertsitateko liburutegira joan nintzen. Ikastera. Ikasle on baten zeregina da. Lehenbiziko lezioa: liburutegia ikasteko dago. Goizean goizetik joan nintzen, adierazi zidatenez, leku gutxi eta ikasle asko zegoelako. Ikasteko leku gutxi behar da, mahaitxo eta aulkia. Aurrez aurre apunteetan murgilduta zegoen ikasle on bat nuen. Lantzean behin begiratzen nuen ikasi ez eze beste ezer egiten ote zuen jakiteko. Ikasi, soilik. Nik, berriz, ezin izan nuen ikasi. Isiltasun hura munstroa zen. *Lost*-en agertzen den ke beltzaren antzekoa. Narras zetorren eta apurka-apurka inguratzen zintuen. Jabetzerako, barruan sarturik zenuen. Beti gertatu izan zait liburutegietan eta elizetan. Isiltasun maiestatiko horretan edozein ate zabaldu eta jainkoa ager liteke agindu sakraturaren bat emateko. Izugarria. Ahopean berba eginda ere aise entzun zenezakeen shhhhhhhhh... madarikatua. Isiltasunak

arreta desbideratu dit, ikasteko zarata behar nuen. Musika, tabernetako edalontzi eta kafe makinaren zarata, berbaroak... hura izan zen ikasle gisa liburutegi batean izan nuen esperientzia bakarra.

Irakurle legez ere, gutxi. Ezer ez. Liburutegira liburu eskean joatea zer den ez dakit. Irakurri ditudan liburuak erotitakoak edo utzitakoak izan dira. Inguruan dituzun irakurleak aiposenak izaten dira, liburuak aholkatzearekin batera, liburuak uzteko. Lagunek, ezagunek uzten zizkidaten liburuak irakurtzen nituen. Eta eurek nireak. Zenbat liburu kutun ez ote diren egongo apal arrotzetan hautsa biltzen? Bai, horixe da hain zuzen ere lagun edo ezagunei liburuak uztearen arriskua. Tira. Ahaztuak ditut, hortaz hain larria ez da izango.

A. liburutegi publikoen defendatzaile sutsua da. Erabil-tzaile ere bada. Etxeko bazter oro liburuz beteta zegoela ikusi zuen batean bilakatu zen liburutegi zale. Maite ez zituen liburuak oparitu eta dagoeneko ez du libururik erosten. Salbuespen bat: liluragarria den bateren bat aurkitzen duenean auzoko liburu dendan erosi ohi du. Azken boladaotan ez duela erosi aitortu dit.

Liburutegira ohitu egin bide da. Etxe alboan dauka eta lanera edota edozein lekura egiten dituen joan-etorrietan geldialditxoak egiten du liburutegian. Liburuak hartu, liburuak utzi. Inñaki da liburuzaina, bere etxe albokoa, eta hark aholkatuta hamaika hartu ditu. Azkena, Rodrigo Fresán-en bat. Mailegutza epea betetzear dagoela eta astirik ez duela amaitzeko? Sarearen bidez bere zenbaki-gakoa sartu eta luzatu egiten du mailegutza.

Berak bultzatuta-edo, hurbilen dudan liburutegian eman ditut izen-abizenak eta karneta eskuratu dut. Liburuak zaindu egin behar dira eta ezin da idatzi edo marrazkitxorik egin, ezin (jakina) apurtu, tolestu, sinatu, dedikatu, eta liburuak hondamendirik pairatzen badu norbera da erantzule. Eta «hondamena» berbarekin batera definizio soka luzean galdu da liburuzaina. Adibide amaigabeak bota dizkit. Bilbo

lur azpira eramango duen tsunamia, estralurtarren inbasioa eta Inkisizioaren agindua liburu erreketara egiteko ez beste denak ahaztu zaizkio. Baina mezuaren funtsa harrapatu dut. Ondoren sarearen bidez bilaketak eta liburuak hartzeko bidea azaldu dit.

Hondamendia hitzarekin tematu den bezala ikusita, pentsatu dut informatika oinarri guztiak azaldu behar zizkidalara zero eta batekin hasita. Baina ez. Neska azkarra naizela ikusi du, nonbait, eta zuzenean liburutegien web orrialdera joan da. Lau pauso besterik ez dira behar mailegua egiteko. Hemendik gora, beraz, liburutegiari muzin egiteko aitzakiarik ez dago... beno, beti egongo da aitzakiaren bat: munduaren akabera, bigarren uholde unibertsala... orain serio, Irakurketa Sare Publikoak dagoeneko irakurle berria dauka bere hatzapparretan.

Besteen bizitza

«Ez zait egilearen bizitza interesatzen, idazten duena da balio duena, bere sormen lana, bestea gauza pribatua da». Horixe esaten zidan lehengoan B-k. Nik horrelako adierazpen irmoekin zalantza asko izaten ditut. Biografia eta autobiografiekin gogoratu naiz. Hamaika kaleratzen da urtero. Hamaika eta bat dira biografia zaleak. Are gehiago, idazle askoren lana eta bizitza lotuegi daude. Akordura datozkit horrela kolpean, lehenago aipatutako Oscar Wilde, Gabriel García Márquez, Pablo Neruda, James Salterren *Burning the days*, Chestertoni buruz idatzitakoa edota Agatha Christieren *Come, tell me how you live*. Sarrionandiaren *Akordatzen* literatura hutsa zen, ala?

Akorduan dut lagun baten gomendioari jarraituz Rosa Monterok idatzitako *Historia de mujeres* irakurri nuela. Alma Mahler (Gustav Mahler musikagilearen emaztea) eta Zenobia Camprubíren (Juan Ramón Jiménez idazlearena) istorioak gelditu zitzaizkidan itsatsita. Ai ama. Niri neuri bost inporta zait egilearen bizitza pribatua, baina harrez ge-

ro ez dut Juan Ramón Jiménez berdin ikusi. Irakurri ere ez. Egokia izan zen biografia hura irakurtzea?

B-k, ordea, ez du zirrikiturik utzi bere sendotasunean. Ba-tean eta hurrengoan ere esaten du, bide batetik doa bizitza, bestetik sormen-lana. Nik zalantzak ditut. Eskolan literatur-a ikasten genuen sasoiak etorri zaizkit gogora. Literatur lan-ak aztertzen genituen, eta bizitza ere bai. Zenbait lan uler-tzeko baliagarriak izan ohi ziren jazoerak, bizipenak...

Ur sakonetan murgiltzeko gogo gutxi nuelako ez nion arreta handiagorik eman B-ri. Bere berben osteko pentsa-menduetan jabetu naiz: irrazionaleria naiz literaturan. Lilu-rak eta grinak eramaten naute hautaketara. Izenburu batek, azal batek. Egilea ez da etereotasunean galdutako zer bat. Pertsona bat da. Bizi dena edo bizi izan dena. Eta bere lite-ratur lana bizitza horrek baldintzatu(ko) du. Egia da idazle batzuen bizitza ez zaidala inporta, zenbat maitale izan zu-ten, sexu gustuak, edota zein jatetxe zuten maiteen. Baina onartu behar dut idazle batzuen lanek Siberian uzten dute-la neure bihotza.¶